

INHOUD

Inleiding

De vrijmetselaarsloge Le Septentrion en haar aanwezigheid in het openbaar leven in Gent: what's in a name? 10

Hoofdstuk 1. Profane en maçonnieke data over de vrijmetselaar in Le Septentrion 21

Inleiding 21
De geboorteplaats 23
Lidmaatschap bij overlijden 25
De verblijfplaats 26
De aanwezigheid van de adel in Le Septentrion 29
De geloofsovertuiging 30
Het socioprofessioneel profiel van de maçons van Le Septentrion 30
Mandaten gelinkt aan koophandel en de consuls van vreemde mogendheden in België 46
Het vermogen van de maçon van Le Septentrion 49
Instroom en uitstroom van maçons 58
De inschaling van de maçon van Le Septentrion 62
De inhoud van de bouwstukken en van de besprekingen op zitting 67
Conclusies 69

Kaderstuk – Hippolyte Metdepenningen (1799-1881) 72

Hoofdstuk 2. Le Septentrion en haar aanwezigheid in de Gentse politiek 80

Inleiding 80
De kieswetgeving 83
De Franse en de Nederlandse periode: de pioniersjaren van Le Septentrion 85

Kaderstuk – La Concorde de Gand 88

Kerkelijke veroordeling 90
Van 1830 tot 1846: de Belgische Omwenteling, het unionisme en het orangisme in Gent 93
De oprichting van een nationale Liberale Partij en de lokale Liberale Associatie 108
Oprichting van het Bureau de Bienfaisance 109
Het schrappen van artikel 135 110
Van 1848 tot 1884: de conservatieven binnen de Liberale Associatie sturen de Gentse politiek 111

Inleiding 111

Le Septentrion, de onlusten van 1848 en de gevolgen ervan 112

De verkiezingen van 1851 115

Tijdelijke doorbraak van het liberale machtsmonopolie en de verdediging van François Laurent en Hubert Brasseur 116

Les sans nom non sans cœur	118
Baes Kimpe	119
De Kloosterwet	119
De wet op de publieke begraafplaatsen	121
De liberalen hernemen de macht in 1857	122
Le Septentrion steunt het stadsbestuur	124
Kaderstuk – De oprichting van een progressief dagblad, de oprichting van de loge La Liberté en de progressieve fractie in de Gentse gemeenteraad	125
Informele tussenkomsten in de gemeentepolitiek	129
Doctrinair en progressisten blijven elkaar na de splitsing politiek bekampen	129
Binnen de Liberale Associatie verschuift de macht	135
Besluit	136
Le Septentrion en de uitbreiding van het stemrecht	137
De Liberale Associatie nuanceert haar antiklerikalisme en maakt een zwenking naar rechts (1884-1895)	140
Het liberale monopolie in de gemeenteraad doorbroken. Doorbraak van de volksklassen in de Gentse gemeenteraad (1893-1914)	144
Het interbellum	148
Kaderstuk – Le Septentrion en de internationale politiek in het interbellum	153
Na de Tweede Wereldoorlog: van 1945 tot 1960	154
De interventies van de maçons van Le Septentrion in de gemeenteraad	157
Besluit	160
Hoofdstuk 3. Le Septentrion en haar sociaal engagement in Gent	165
Inleiding	165
Kaderstuk – De Société Huet (1846-1850) en andere invloeden	166
Steun aan Gentenaars	168
Structurele steun aan Gentse organisaties	169
Kaderstuk – François Laurent, de Laurentkringen en de Sociétés L’Avenir en Callier	173
Individuele initiatieven van de maçons	175
Uitleiding	178
Hoofdstuk 4. Le Septentrion en het (Gentse) onderwijs	181
Inleiding	181
De onderwijswetgeving en de mijlpalen in de ontwikkeling van het onderwijs in Gent	182
Bouwstukken over onderwijs	190
Bibliotheken	190
Verenigingen van studenten en oud-leerlingen	191

Kaderstuk – De Simonnet-school in Sint-Martens-Latem en de protestantse school in Roeselare	192
Besluit	193
Hoofdstuk 5. Le Septentrion en het Gentse verenigingsleven	196
Inleiding	196
Classificatie impliceert verarming	197
Sociale Netwerk Analyse (SNA) toegepast op het verenigingsleven	198
Peilperiode 1814	203
Peilperiode 1823	204
Peilperiode 1835	204
Peilperiode 1853	205
Peilperiode 1866	206
Peilperiode 1883	210
Peilperiode 1905	211
Peilperiode 1923	213
Peilperiode 1948	214
Conclusies	215
Verenigingen en musea tot algemeen nut en/of verbonden met de overheid	218
Beroepsverenigingen en verenigingen met een economisch doel	219
De culturele verenigingen	220
Genootschappen en vrije tijd	222
Sportverenigingen	222
Politieke verenigingen	223
Sociale verenigingen en liefdadigheid	224
Studentenverenigingen en onderwijsverenigingen	224
Besluit	224
Hoofdstuk 6. Le Septentrion en het (Gents) economisch leven	229
Inleiding	229
De wetgeving op de handelsvennootschappen	230
De maçons van Le Septentrion en hun diverse vennootschappen: een algemene analyse	231
Vrijmetselaars-investeerdere en vrijmetselaars-beheerders	233
Vrijmetselaars en bestuursmandaten in vennootschappen	235
SNA toegepast op de aanwezigheid in vennootschappen	236
De textielindustrie	239
Haven en de zeevaart. De maritieme activiteit	240
De bancaire wereld	241
De verzekeringswereld	242
De bouwsector en daarmee verwante bedrijvigheid	242
Brandstoffen en mijnbouw	242
Chemie	243

Constructie en productie	243
Koloniale bedrijven	245
Kaderstuk – De familie Lippens, Le Septentrion en de suikerindustrie	245
Voeding en dranken	247
Drukkerijen en pers	247
Vastgoed	248
Infrastructuur en nutsvoorzieningen	248
Holdings	249
Sociaal oogmerk	249
Ontspanning en vermaak	250
Vennootschappen met een politiek doel	250
Landbouw, tuinbouw en bloemenkweek	251
Dienstverlenende bedrijven	251
Diversen	251
Besluit	251
Hoofdstuk 7. Le Septentrion in een Nederlandstalig Gent	255
Inleiding	255
Intern taalgebruik	258
Le Septentrion en de oprichting van homogeen Vlaamse loges	259
De houding van Le Septentrion tegenover taalgerelateerde issues uit de profane wereld	261
Inleiding	261
Initiatieven ontwikkeld door Le Septentrion in taalgerelateerde kwesties	263
Initiatieven ontwikkeld door individuele maçons van Le Septentrion in de taalkwestie	264
De vrijmetselarij, de Liberale Associatie en Le Septentrion tegenover de Vlaamse beweging en de Vlaamse taal	266
De verfransing van het stedelijk lager onderwijs	272
Le Septentrion, de vernederlandsing van de Gentse universiteit en de Ecole des Hautes Etudes	273
Le Septentrion en de Association Flamande pour la Vulgarisation de la Langue Française	279
Le Septentrion en het Willemsfonds	281
Besluit	283
Hoofdstuk 8. Le Septentrion tegenover de genderproblematiek	287
Kaderstuk – Alice Buysse doet haar intrede in de politiek	293
Hoofdstuk 9. Le Septentrion tijdens beide wereldoorlogen	295
Inleiding	295
De Eerste Wereldoorlog en de bevrijding	295
De Tweede Wereldoorlog: van de aanloop tot de gevolgen	301
Uitleiding	308

Kaderstuk – Le Septentrion en Belgisch Congo	310
Hoofdstuk 10. Le Septentrion treedt naar buiten ...	316
Het Protestantisme	316
Een huwelijksplechtigheid in Le Septentrion	318
De burgerlijke begraafplaatsen en de burgerlijke funeraire cultuur	319
Statuomanie en andere zichtbare vormen van aanwezigheid in de publieke sfeer	322
Main morte	325
Profane gebeurtenissen in het openbaar leven in Gent, waarbij Le Septentrion betrokken is	327
Inleiding	327
De Pacificatie van Gent	327
Het Instituut Moderne	328
Feesten	329
Andere voorbeelden van profane gebeurtenissen met medewerking van Le Septentrion	330
Kaderstuk – De houding van Le Septentrion tegenover buitenlandse gebeurtenissen	332
De vredesconferentie van Den Haag	332
De Frans-Duitse Oorlog van 1870-71	333
De Boerenoorlogen in Transvaal	333
Ter uitleiding	333
Kaderstuk – Hoe denken de maçons van Le Septentrion over zichzelf?	336
Hoofdstuk 11. De maçons van Le Septentrion: structure, agency of habitat	342
Ter afronding	346
Bijlagen	353
Bijlage 1: Bronnen	353
Bijlage 2: Lexicon van de Sociale Netwerk Analyse (SNA)	365
Bijlage 3: Sociale Netwerk Analyse van de positional measures partim verenigingen	368
Bijlage 4: Sociale Netwerk Analyse van de positional measures partim vennootschappen	380
Bijlage 5: Mandaten in vennootschappen, opgenomen door Maurice Lippens	391
Dankwoord	394
Lexicon Vrijmetselarij	396
Bibliografie	399
Eindnoten	442
Personenregister	536